

Kaupungin lumo

Jenni Kuoppa

Alexander, Samuel & Gleeson, Brendan (2020). *Urban Awakenings. Disturbance and Enchantment in the Industrial City*. Palgrave Macmillan, 255 sivua.

Urban awakenings. Disturbance and enchantment in the industrial city lupaa lukijalle tutkimusmatkan Melbourneen. Alexander ja Gleeson tutkivat kotikaupunkiaan ”urbaanin patikoinnin” (urban tramping) menetelmän avulla ja asettavat tavoitteekseen – ei enempää eikä vähempää – kuin paljastaa uusliberaalien kapitalismin harhat ja nähdä kaupunki uusien tavoin. Viime vuonna julkaistu kirja osuu aikaan, jota leimaa suuri hätä mutta samalla toivo jostakin uudesta. Virus on osoittanut murtumia vallitsevissa järjestyksissä ja kirjoittajat haluavat näyttää, että niitä voi löytyä myös hetkistä aivan tavallisen keskellä. Monet kaupunkilaiset ovatkin korona-aikana lähteneet kävelyille, ehkä löytäneet tutun lähiympäristönsä uudella tavalla ja havahtuneet niin sen kauneuteen kuin häiritsevempiin puoliin.

Teos nojaa Jane Bennetin (2001) kirjassaan *The Enchantment of modern life* tunnetuksi tekemään ajatukseen *lumoutumisen* hetkien eettisestä ja poliittisesta potentiaalista. Kiinnostavaa Alexanderin ja Gleesonin kirjassa on tämän ajatuksen ulottaminen koskemaan erityisesti kaupunkiympäristöä ja kaupunkipolitiikkaa.

Teos alkaa johdatuksella tämän argumentin lähtökohtiin. Vallalla oleva narratiivi väittää, että moderni kaupunkielämä tuottaa lumottoman ja runottoman arkikokemuksen. Koemme irrallisuutta ihmisistä, paikasta ja merkityksestä. Tämä on eettinen ja poliittinen ongelma, sillä toimintaan maailman muuttamiseksi tarvitaan paitsi tietoa vallitsevista epäkohdista, myös merkityksellisyyden tunnetta, kokemusta maailmaan kiinnittymisestä ja maailmasta huolenpidon arvoisena sekä tilaa, jossa toisenlaiset mahdolliset maailmat näyttäytyvät. Tätä Bennet on hahmottanut lumoutumisen käsitteen avulla. Noora Pyyryn (2019, s. 227) sanoin: ”Jane Bennett (2001) kuvaa lumoutumista lapsenomaiseksi innostukseksi elämän edessä, voimakkaaksi yhteyden hetkeksi, joka saa aikaan huolenpitoa maailmasta ja sen moninaisuudesta. Lumoutuminen on hetkeen heittäytymistä ja aistien herkistymistä maailmalle, jonka erottamaton osa ihminen on.” Lumoutuminen ei ole silti ainoastaan miellyttävä tunne yhteydestä maailmaan, vaan nyrrähdyttävä kokemus ja epävarmuuden hetki – irtoaminen vallitsevista suhteista. Siihen liittyy myös syvästi epämurkeitakin kokemuksia. (Pyyry, 2019; Pyyry & Ajava, 2020.) Kirjan tavoitteena on löytää kävelyillä syntyvistä lumoutumisen

kokemuksista tapoja haastaa ajatus globaalien talouden vääjäämättömistä järjestyksistä. Odotettavissa ei ole ainoastaan mukava nojatuolimatka.

Bennetin jalanjäljillä tavoite on osoittaa vääräksi näkemys, ettei moderni, teollinen kaupunki voisi olla myös lumoutumisen lähde. Lumoutuminen on kirjoittajien kyseenalaistava linssi kaupunkiin, käveleminen on heidän metodinsa. Kirja vie luku luvulta erilaisiin kiehtoviin paikkoihin Melbournessa ja käsittelee niiden kautta suuria teemoja. Esimerkiksi Flinders Streetin rautatieaseman kuuluisan kellon alla kirjoittajat tarpovat halki aikaperspektiivien ja pohtivat inhimillisen historian häkellyttävää syvyyttä, ja sitä kuinka lyhyessä ajassa olemme ajaneet maapallomme kuilun partaalle. Myös kestävän tulevaisuuden aikaperspektiivi ja vastuu tuleville sukupolville on ymmärrettävä uudella tavalla. Eureka Towerista he katselevat horisonttiin loputtomasti jatkuvaan valojen kimmellystä, yhtä aikaa pysähdyttävän kaunista ja kauhistuttavaa – fossiilisella energialla tuotettua. Loputtoman kasvun ajatus näyttää mahdottomuutensa: uusiutuva energia ei riitä pitämään yllä loputonta, laajenevaa valomerta ja elämäntapaamme. Vaellus läpi Melbournen keskustan taas osoittaa heille kaupunkikehitystä ohjaavan pääoman vaikutukset – mitä suunnittelijoiden tiiviin ja kestävän kaupungin ideaalista muotoutuu, kun se kohtaa uusliberaalin kaupunkikehityksen todellisuuden. Esikaupunkien loputonta laajenemista on seurannut toisiaan kopioivien tornitalojen massa, joka leviää niin ulos- kuin ylöspäin kaupunkien keskustoista. Kirjan luvut muodostavat suhteellisen laajan ja vähän hajanaisenkin kokoelman.

Kirjoittajat löytävät Melbournesta pilkahduksia elämänilosta ja leikistä, mutta Australian maastopalot ja ilmastonmuutos leijuvat painavina kaiken yllä. Kirjoittajat löytävät kuitenkin myös vastavoimia, ja erityisesti luvut, jotka kuvaavat heidän osallistumistaan paikallisiin ja maailmanlaajuisiin protestiliikkeisiin onnistuvat tavoittamaan jotain lumoutumisen hetkistä. Irtaantuminen nykyisestä ja toisenlaisten maailmojen kuvaaminen ovat äärimmäisen haastavia tehtäviä. Lähimmäs kirjoittajat pääsevät vieraillessaan CERES:issä, joka on ympäristökasvatuksen keskus, yhteisöpuutarha, kaupunkiviljelyä ja yhteiskunnallinen yritys. Sen myötä kirjoittajat pääsevät pohtimaan luonnon ja kaupungin välisen vastakkainasettelun purkamista. Yleisesti jään kaipaamaan suurten teemojen käsittelyyn lisää katutason perspektiiviä: olisivatko uusliberalistisen kapitalismin kritiikki ja ekokritiikki saaneet siitä lisää sävyjä ja konkretiaa?

Covid-19-pandemia vaikutti myös Alexanderin ja Gleesonin projektiin. Se pakotti heidät osittain luopumaan vapaudestaan tutkimusretkiin ja toisaalta vahvisti kirjan keskeisen argumentin; uusliberaalin kapitalismin haavoittuvuuden ja mahdollisuudet toimia eri tasoilla inhimillisen hyvinvoinnin turvaamiseksi.

Kriisi on saanut kirjoittajat pohtimaan mm. lasten ja yhteiskunnan heikoimpien asemaa. Ympäristöhuolta ei voi erottaa sosiaalisesta oikeudenmukaisuudesta; tätäkin käsitellään, mutta olisi voitu käsitellä enemmänkin. Kirja on näkökulmaltaan rajattu kirjoittajien, keski-ikäisten, valkoisten, akateemisten miesten kokemukseen. Minkä he itse auliisti tunnustavat.

Kirja esittäytyy lukuisten kaupunkia kävellen tarkastelleiden traditioiden jatkeena. ”Kaupunkiretkelijän” hahmo kumartaa myös Thoreaun kävelyille luonnossa ja etsii samanlaista ihmettelyn ja kriittisen huomiokyvyn asennetta suhteessa kaupunkiin. Mutta kirja ei lopulta kerro kävelemisestä. Kävelykokemukset ja kaupungin arki jäävät osin vinjettien rooliin. Ehkä metodologia on lähempänä sitä, mitä Pyyry (2019) on kuvannut ”akateemiseksi hengailuksi” tai ”hengailutietämiseksi”. Akateemisen tuottavuuspakon maailmassa sillä on itseisarvoa sekä radikaalia potentiaalia avata uusia maailmoja. Se vaatii aikaa kiinnittyä ympäröivään maailmaan ja katsoa sitä vaihtoehtoisista näkökulmista (Pyyry, 2019). Käveleminen on vain yksi keino muiden joukossa. Silti on sääli, ettei kävely näy kirjassa enempää. Olisin mielelläni lukenut enemmän juuri kävelyn kokemuksista ja prosessista, joiden tuloksena syntyi heräämisen hetkiä.

Kirjan muoto ja tyyli herättävät ristiriitaisia ajatuksia. Vaelteluun ja ”hengailutietämiseen” liittyy tietty päämäärättömyys, viipyily sekä teemojen kiertely monista eri suunnista. Silti kirja tuntuu hiukan toisteiselta ja pyöriskelevältä. Osa luvuista jää kirjan kokonaisuudessa vähän irralliseksi, kuten poikkeaminen kivisten monumenttien pariin. Tyyli on paikoin julistava, eivätkä minua viihdyttäneet varmaan keventäviksi tarkoitetut kielelliset leikkisyydet ja kouke-roisuus. Lumoutumisen hetken sanoittaminen on tietenkin vaikeaa. Kaupunki voi opettaa asioita, jotka ovat helpommin koettavissa kuin selitettävissä, kuten kirjoittajat toteavat.

Kirjaa voi suositella monenlaisille lukijoille, jotka kaipaavat kriittistä ja perusteltua keskustelua kaupunkiemme kehityksestä. Tai herättelyä: kaupunki on täynnä luonnon ja kulttuurin tiloja, joilla on voimaa tuottaa lumoutumisen hetkiä, jos vain kehitämme herkkyyttämme niille.

LÄHTEET

- Pyyry, N., & Aiava, R. (2020). Enchantment as fundamental encounter: wonder and the radical reordering of subject/world. *Cultural Geographies*, 27(4), 581–595. <https://doi-org.ezproxy.utu.fi/10.1177/1474474020909481>
- Pyyry, N. (2019). Akateeminen hengailu: Lumoutumisen tiloja ja radikaalin ajattelun mahdollisuuksia (Academic hanging out: Enchantment and the potential for radical (re-) thinking of the world). *Terra*, 131(4), 223–233.